YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

24 päivänä syyskuuta 2002 *

Asiassa C-471/99,

jonka Sozialgericht Nürnberg (Saksa) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa

Alfredo Martínez Domínguez,

Joaquín Benítez Urbano,

Agapito Mateos Cruz,

Carmen Calvo Fernández

vastaan

Bundesanstalt für Arbeit, Kindergeldkasse,

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

(ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on neuvoston 2.6.1983 antamalla asetuksella N:o 2001/83 muutettuna ja ajan tasalle saatettuna (EYVL 1983, L 230, s. 6), 77 artiklan 2 kohdan b alakohdan ja 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan tulkinnasta yhdessä 79 artiklan 1 kohdan kanssa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja F. Macken sekä tuomarit C. Gulmann (esittelevä tuomari), R. Schintgen, V. Skouris ja J. N. Cunha Rodrigues,

julkisasiamies: A. Tizzano,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Martínez Domínguez, edustajanaan Espanjan konsulaatin (Hannover) sosiaaliasioista vastaavan yksikön johtaja A. Nicolás López,

— Benítez Urbano, edustajanaan Espanjan suurlähetystön (Bonn) työoikeudellisista kysymyksistä vastaava neuvonantaja K. von Harbou,

— Mateos Cruz, edustajanaan Espanjan konsulaatin (Stuttgart) sosiaaliasioista vastaavan yksikön johtaja Á. González Maeztu,

— Saksan hallitus, asiamiehinään W.-D. Plessing ja B. Muttelsee-Schön,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään M. López-Monís Gallego,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään P. Hillenkamp,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Saksan hallituksen, edustajanaan B. Muttelsee-Schön, ja komission, asiamiehenään J. Sack 11.10.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 7.2.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Sozialgericht Nürnberg on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 22.11.1999 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen

9.12.1999, EY 234 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on neuvoston 2.6.1983 antamalla asetuksella N:o 2001/83 muutettuna ja ajan tasalle saatettuna (EYVL 1983, L 230, s. 6; jäljempänä asetus), 77 artiklan 2 kohdan b alakohdan ja 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan tulkinnasta yhdessä 79 artiklan 1 kohdan kanssa.

2 Kysymykset on esitetty neljässä kansallisessa oikeudenkäynnissä, jotka Martínez Domínguez, Benítez Urbano, Mateos Cruz ja Calvo Fernándezin leski, kaikki Espanjassa asuvia Espanjan kansalaisia, ovat saattaneet vireille Bundesanstalt für Arbeit, Kindergeldkassea (liittovaltion työvoimaviranomainen, perheavustuksista vastaava kassa; jäljempänä BAK) vastaan, koska BAK oli hylännyt kantajien tekemät perhe-etuushakemukset.

Yhteisön oikeussäännöt

3 Asetuksen 77 artiklassa, joka on otsikoitu "Eläkeläisten huollettavat lapset", säädetään seuraavaa:

"1. Ilmaisulla 'etuudet' tarkoitetaan tässä artiklassa perheavustuksia henkilöille, jotka saavat vanhuus-, työkyvyttömyys- tai tapaturma- tai ammattitautieläkettä ja tällaisiin eläkkeisiin maksettavia korotuksia tai lisiä tällaisten eläkeläisten lasten suhteen, poikkeuksena lisät, jotka myönnetään työtapaturma- ja ammattitautivakuutusjärjestelmistä.

2. Etuudet myönnetään seuraavien sääntöjen mukaisesti riippumatta jäsenvaltiosta, jonka alueella eläkeläinen tai lapset asuvat:

a) eläkeläiselle, joka saa eläkettä vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, joka on vastuussa eläkkeestä;

b) eläkeläiselle, joka saa eläkettä useamman kuin yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaan:

i) sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella hän asuu, edellyttäen, että tarvittaessa huomioon ottaen 79 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännökset oikeus yhteen 1 kohdassa tarkoitetuista etuuksista on saavutettu tämän valtion lainsäädännön mukaan; tai

ii) muissa tapauksissa sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jonka alainen hän on ollut pisimmän ajan, edellyttäen, että tarvittaessa huomioon ottaen 79 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännökset oikeus yhteen 1 kohdassa tarkoitetuista etuuksista on saavutettu tämän lainsäädännön mukaan; jos mitään oikeutta etuuteen ei ole saavutettu tämän lainsäädännön mukaan, edellytykset tällaisen oikeuden saamiseksi muiden kysymyksessä olevien jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen mukaan tutkitaan alenevassa järjestyksessä sellaisten vakuutus- tai asumiskausien pituuden mukaan, jotka ovat täyttyneet näiden jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaisesti."

4 Asetuksen 78 artiklassa, joka on otsikoitu "Orvot", säädetään seuraavaa:

"1. Ilmaisulla 'etuudet' tarkoitetaan tässä artiklassa perheavustuksia ja tietyissä tapauksissa lisä- tai erityisavustuksia orvoille sekä orvon eläkkeitä paitsi niitä, jotka myönnetään työtapaturma- ja ammattitautivakuutusjärjestelmistä.

2. Orvon etuudet myönnetään seuraavien sääntöjen mukaisesti riippumatta jäsenvaltiosta, jonka alueella orpo tai hänestä tosiasiallisesti huolehtiva luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö asuu;

a) sellaisen kuolleen palkatun työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan orvolle, joka on vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alainen, tämän valtion lainsäädännön mukaisesti;

b) sellaisen kuolleen palkatun työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan orvolle, joka on usean jäsenvaltion lainsäädännön alainen;

i) sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella orpo asuu, edellyttäen, että ottaen tarvittaessa huomioon 79 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännökset oikeus yhteen 1 kohdassa tarkoitetuista etuuksista on saavutettu tämän valtion lainsäädännön mukaan; tai

ii) muissa tapauksissa sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jonka alainen vainaja oli pisimmän ajan, edellyttäen, että ottaen tarvittaessa huomioon 79 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännökset oikeus yhteen 1 kohdassa tarkoitetuista etuuksista on saavutettu tämän lainsäädännön mukaan; jos mitään oikeutta ei ole saavutettu tämän lainsäädännön mukaan, edellytykset tällaisen oikeuden saavuttamiselle muiden jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen mukaan tutkitaan alenevassa järjestyksessä sellaisten vakuutus- tai asumiskausien pituuden mukaan, jotka ovat täyttyneet näiden jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaisesti.

Kuitenkin sen jäsenvaltion lainsäädäntö, jota sovelletaan 77 artiklassa tarkoitettujen etuuksien suorittamiseen eläkeläisen lapselle, jää sovellettavaksi mainitun eläkeläisen kuoleman jälkeen hänen orvoilleen suoritettavien etuuksien suorittamisen osalta."

5 Asetuksen 79 artiklassa, joka on otsikoitu "Eläkeläisten huollettavien lapsien ja orpojen etuuksia koskevia yhteisiä säännöksiä", säädetään seuraavaa:

"1. Edellä 77 ja 78 artiklassa tarkoitetut etuudet annetaan sen lainsäädännön mukaisesti, joka määräytyy noiden artiklojen säännöksiä soveltamalla, laitoksesta, joka on vastuussa tämän lainsäädännön soveltamisesta, ja sen kustannuksella, niin kuin eläkeläiseen tai vainajaan olisi sovellettu vain toimivaltaisen valtion lainsäädäntöä.

Kuitenkin:

a) jos tämän lainsäädännön mukaisesti edellytetään, että etuuksia koskevan oikeuden saaminen, säilyttäminen tai takaisinsaaminen riippuu vakuutus-,

työskentely-, itsenäisen ammatinharjoittamisen tai asumiskausien pituudesta, tällainen pituus määrätään ottaen tarvittaessa huomioon 45 artiklan säännökset tai 72 artiklan säännökset;

— — .”

Kansallinen lainsäädäntö

6 Espanjassa sosiaaliturvaa koskevista yleisistä säännöksistä 20.6.1994 annetussa asetuksessa Real Decreto Legislativo nro 1/1994 (BOE nro 154, 29.6.1994) säädetään, että sosiaaliturvajärjestelmään kuuluville työntekijöille ja eläkkeensaajille maksetaan lapsilisää jokaisesta huollettavasta alle 18-vuotiaasta lapsesta edellyttäen, että etuuden saajan ansiotulot eivät ylitä tiettyä ylärajaa. Asetuksessa säädetään lisäksi oikeudesta saada avustusta sellaisille lapsille, joiden invaliditeettiaste ylittää 65 prosenttia, lapsen iästä ja etuuden saajan tuloista riippumatta. Kun kyseessä on täysi-ikäinen vammautunut lapsi, avustusta ei kuitenkaan myönnetä, jos lapsi saa 7.4.1982 annetun lain, Ley de Integracíon de los Minusválidos nro 13/1982 (LISMI, BOE nro 103, 30.4.1982, vammaisten sosiaalista sopeuttamista koskeva laki) mukaista erityistä etuutta, eli asianomaisen täytyy valita jompikumpi näistä etuuksista.

7 Oikeudesta perheavustuksiin säädetään Bundeskindergeldgesetzissä (perheavustuksia koskeva liittovaltion laki), jota on useita kertoja muutettu. Aina 31.12.1995 asti oikeus lapsilisään jatkui tämän lain mukaan 16. ikävuoden loppuun asti. Ikäraja nostettiin 18 vuoteen 1.1.1996. Oikeutta lapsilisään voidaan jatkaa ammatillista koulutusta varten 27. ikävuoden loppuun asti taikka työttömyystilanteessa 21. ikävuoden loppuun asti. Sellaisten lasten osalta, jotka eivät vammautumisensa vuoksi kykene vastaamaan toimeentulostaan, ei laissa

ole vahvistettu lainkaan ikärajaa. Oikeus lapsilisään oli 31.12.1995 asti tuloista riippumaton ensimmäisen lapsen osalta, tulorajoja sovellettiin tämän jälkeen syntyneiden lasten osalta. Tammikuun alusta 1996 lähtien oikeus lapsilisään ei enää riipu etuudensaajan tuloista.

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asiat Martínez Domínguez, Benítez Urbano ja Mateos Cruz

8 Martínez Domínguez, Benítez Urbano ja Mateos Cruz tekivät Saksassa työtä siirtotyöläisinä. He saavat kukin eläkettä Espanjassa ja Saksassa.

9 Martínez Domínguez ja Mateos Cruz saavat Saksassa työkyvyttömyyseläkettä, ja Benítez Urbano saa vanhuuseläkettä. He ovat kuitenkin kaikki saaneet oikeutensa eläkkeeseen Espanjassa suoritettujen vakuutusmaksujen huomioon ottamisen perusteella.

10 Vuosina 1996 ja 1997 he olivat hakeneet perheavustuksia BAK:lta. Martínez Domínguez haki perheavustusta alle 18-vuotiaalle lapselleen, koska hänelle ei Espanjassa myönnetty kyseistä avustusta Real Decreto Legislativo nro 1/1994:ssä säädetyn tulorajan ylittymisen vuoksi. Benítez Urbano haki perheavustusta yli 18-vuotiaalle vammautuneelle lapselleen ja Mateos Cruz kolmelle yli 18-vuotiaalle opintoja edelleen suorittavalle lapselleen, joista hänelle oli Espanjassa myönnetty lapsilisää aina sen vuosineljänneksen loppuun asti, jonka aikana nämä olivat kukin täyttäneet 18 vuotta.

11 Hakemukset hylättiin. Hakijat valittivat hylkäävistä päätöksistä. Myös valitukset hylättiin. Vuosina 1997 ja 1998 hakijat valittivat päätöksistä, joilla valitukset oli hylätty, Sozialgericht Nürnbergiin.

12 BAK katsoo, että silloin kun eläkeoikeus ei perustu ainoastaan Saksan lainsäädäntöön, yksinomaan henkilön asuinvaltio on toimivaltainen myöntämään kyseessä olevat etuudet.

Asia Calvo Fernández

13 Espanjan kansalainen Calvo Fernández kuoli vuonna 1985. Hän oli työskennellyt Saksassa siirtotyöläisenä ja saavuttanut Saksassa eläkeoikeuden Saksan liittotasavallan ja Espanjan kuningaskunnan välillä 4.12.1973 tehdyn kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen (BGBl. 1977 II, s. 687), sellaisena kuin tämä sopimus on 17.12.1975 tehdyllä täydennyksellä (BGBl. 1977 II, s. 722; jäljempänä kahdenvälinen sosiaaliturvasopimus) muutettuna, nojalla. Hänellä ei ollut lainkaan oikeutta perhe-etuuksiin Saksassa.

14 Isästään orvoksi jääneille kolmelle Espanjassa asuvalle alle 18-vuotiaalle lapselle myönnettiin orvoneläkettä Espanjassa. Eläkettä suoritettiin edelleen samalla perusteella myös Saksassa kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen nojalla 1.1.1986 jälkeen, eli senkin jälkeen kun Espanjan kuningaskunta liittyi Euroopan yhteisöihin; oikeutta tällaiseen eläkkeeseen ei ollut olemassa yksinomaan Saksan lainsäädännön perusteella.

15 Calvo Fernándezin leski haki BAK:lta perheavustusta vuonna 1997 kahdelle 18 vuotta täyttäneelle lapselleen, jotka suorittivat edelleen opintojaan. Hakemus hylättiin. Hylkäävästä päätöksestä tehty valitus hylättiin myös. Calvo Fernándezin leski haki muutosta tähän valituksen hylkäävään päätökseen Sozialgericht Nürnbergissä.

16 BAK vastustaa kanteen hyväksymistä samoilla perusteilla kuin kolmessa edellisessä asiassa ja toteaa tämän lisäksi, että Calvo Fernándezin lesken tilanne vastaa yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-113/96, Gómez Rodriguez, 7.5.1998 (Kok. 1998, s. I-2461) antamassa tuomiossa kyseessä ollutta tapausta.

17 Sozialgericht Nürnberg katsoi, että sen käsiteltävinä olevien asioiden ratkaisu edellytti yhteisön oikeuden tulkintaa ja lykkäsi niiden käsittelyä esittääkseen yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko asetuksen N:o 1408/71 77 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja 79 artiklan 1 kohtaa tulkittava niin, että sellaisten eläkkeensaajien, joilla on oikeus eläkkeeseen jäsenvaltiossa paitsi tämän jäsenvaltion lainsäädännön perusteella, myös sosiaaliturvaoikeutta yhteensovittavien yhteisön oikeussääntöjen nojalla, huollettavina oleville lapsille on maksettava täydet perhe-etuudet, kun eläkeoikeus siinä jäsenvaltiossa, jossa eläkkeensaaja ei asu, on olemassa vain tietyn ajan taikka syntyy vasta tietyn ajan kuluttua, jolloin oikeutta asuinvaltion lainsäädännössä säädettyihin perhe-etuuksiin ei ole tai sitä ei ole enää joko ikärajan tai tulorajan ylittymisen vuoksi taikka sen vuoksi, että sitä koskevaa hakemusta ei ole tehty?

2) Onko asetuksen N:o 1408/71 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja 79 artiklan 1 kohtaa tulkittava niin, että sellaisen kuolleen työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan, jotka ovat olleet usean eri jäsenvaltion lainsäädännön alaisia, orvoille on maksettava täydet perhe-etuudet, jos oikeus orvoneläkkeeseen jäsenvaltiossa, jonka säännöksiä sovelletaan, ei synny yksinomaan tämän jäsenvaltion lainsäädännön eikä sosiaaliturvalainsäädäntöä yhteensovittavien yhteisön oikeussääntöjen perusteella, kun oikeus orvoneläkkeeseen valtiossa, joka ei ole asuinvaltio, on olemassa vain tietyn ajan tai jos se syntyy vasta tietyn ajan kuluttua, jolloin oikeutta asuinvaltion lainsäädännössä säädettyihin etuuksiin ei ole tai sitä ei ole enää joko ikärajan tai tulorajan ylittymisen vuoksi tai sen vuoksi, että sitä koskevaa hakemusta ei ole tehty?"

18 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa, että näille neljälle asialle on yhteistä se, että oikeuksia työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeeseen tai orvoneläkkeeseen, joista Saksan laitos vastaa, ei ole saatu yksinomaan Saksan lainsäädännön perusteella.

Ennakkoratkaisukysymykset

19 Kansallisen tuomioistuimen kysymykset, jotka käsitellään yhdessä, koskevat sitä, onko asetuksen 77 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa tulkittava yhdessä asetuksen 79 artiklan 1 kohdan kanssa siten, että muun jäsenvaltion kuin sen valtion toimivaltainen laitos, jossa vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeensaaja tai kuolleen työntekijän orvot asuvat, on velvollinen myöntämään asianomaisille henkilöille etuuksia näiden huollettavana olevista lapsista tai orvoista silloin kun sen jäsenvaltion, jossa nämä asuvat, lainsäädännön mukaiset edellytykset tällaisten etuuksien saamiselle eivät enää ole olemassa ja kun eläkkeensaajan tai kuolleen työntekijän orvon oikeutta etuuteen

ei ole saatu toisessa jäsenvaltiossa yksinomaan tämän toisen jäsenvaltion lainsäädännön perusteella. Kansallinen tuomioistuin kysyy lisäksi, voidaanko tällaisessa tilanteessa muun jäsenvaltion kuin asuinvaltion toimivaltaista laitosta pitää velvollisena myöntämään kyseessä olevat etuudet näiden kahden jäsenvaltion välillä tehdyn sosiaaliturvasopimuksen nojalla, joka on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä ennen asetuksen voimaantuloa.

20 Aluksi palautettakoon mieliin, että yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa C-59/95, Bastos Moriana ym., 27.2.1997 antamassaan tuomiossa (Kok. 1997, s. I-1071), että asetuksen 77 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohtaa ja 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohtaa on tulkittava sillä tavoin, että jäsenvaltion toimivaltainen laitos ei ole velvollinen myöntämään toisessa jäsenvaltiossa asuville eläkeläisille tai orvoille perhe-etuuden täydennystä silloin kun asuinvaltion myöntämä perhe-etuus on pienempi kuin ensin mainitun jäsenvaltion lainsäädännön mukaiset etuudet, ellei eläkeoikeutta tai orvon oikeutta etuuteen ole saatu yksinomaan tässä jäsenvaltiossa täyttyneiden vakuutuskausien perusteella.

21 Edellä mainitussa asiassa Gòmez Rodríguez annetun tuomion 32 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi lisäksi asetuksen 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan osalta, että silloin kun asuinvaltiossa saatu oikeus etuuteen lakkaa ikärajan ylittymisen vuoksi, toisen jäsenvaltion toimivaltainen laitos ei ole velvollinen myöntämään etuuksia asianomaisille, elleivät nämä ole saaneet oikeuttaan yksinomaan tässä valtiossa täytettyjen vakuutuskausien perusteella.

22 Tämä tulkinta asetuksen 77 artiklan 2 kohdan b alakohdasta ja 78 artiklan 2 kohdan b alakohdasta oli vahvistettu jo asiassa Bastos Moriana annetussa tuomiossa, jossa oli kyse asuinvaltiossa myönnettäviä etuuksia määrällisesti suuremmista etuuksista sekä sellaisesta perhe-etuudesta, joka myönnettiin pidemmäksi aikaa siinä jäsenvaltiossa, jossa hakemus oli tehty, koska tämän jäsenvaltion lainsäädännössä vahvistettu ikäraja oli korkeampi kuin asuinvaltion

lainsäädännössä vahvistettu ikäraja (ks. em. asia Bastos Moriana, tuomion 5 kohta, ja julkisasiamies Fennellyn ratkaisuehdotus tässä asiassa, 23 ja 24 kohta). Tässä asiassa annetussa tuomiossa käytetty ilmaisu "etuuden täydennys" kattoi siis sekä siinä jäsenvaltiossa, jossa henkilö asuu, suoritettavien etuuksien ja toisessa jäsenvaltiossa myönnettävien etuuksien välisen erotuksen että sen jäsenvaltion, jossa etuutta oli haettu, toimivaltaisen laitoksen täysimääräisenä suorittaman etuuden asuinvaltion lainsäädännössä vahvistetun ikärajan ylittymisen jälkeen.

23 Tältä osin on huomautettava, että asetuksen 77 ja 78 artiklan säännösten tarkoituksena on sen jäsenvaltion määrittäminen, jonka lainsäädännön mukaan eläkeläisten huollettaville lapsille ja orvoille myönnetään etuuksia, koska perheetuudet myönnetään lähtökohtaisesti tämän yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti (em. asia Bastos Moriana, tuomion 15 kohta) asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa vahvistettua yhden sovellettavan lainsäädännön periaatetta noudattaen.

24 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltiot ovat yksin toimivaltaisia myöntämiensä etuuksien määrän sekä niiden keston määrittämiseen (em. asia Gómez Rodríguez, tuomion 28 kohta).

25 Näin ollen asetuksen 77 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdassa ja 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa silloin, kun jokin niistä edellytyksistä, jotka on asetettu etuuden myöntämiselle siinä jäsenvaltiossa, jossa henkilö asuu, jää täyttymättä, kuten esillä olevissa asioissa tulorajaa koskeva edellytys, kyseessä olevaan etuuteen liittyvä vaihtoehtoisuusedellytys tai kyseessä olevien lasten ikää koskeva rajoitus, etuutta hakenut henkilö ei voi vedota toisen jäsenvaltion toimivaltaiseen laitokseen nähden asetuksen 77 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii alakohdassa ja 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii alakohdassa säädettyihin liittymäkriteereihin, ellei oikeutta eläkkeeseen tai orvon oikeutta eläkkeeseen työntekijän kuoleman perusteella ole saatu yksinomaan tämän valtion lainsäädännön nojalla, kuten

edellä mainituissa asioissa Bastos Moriana ja Gòmez Rodríguez annetuissa tuomioissa todetaan. Tässä yhteydessä on lisäksi todettava, että viimeksi mainitun edellytyksen, joka on puhtaasti kansalliseen oikeuteen liittyvä kysymys, arviointi kuuluu kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan.

26 Neljännessä nyt esillä olevista asioista oikeudet orvon eläkkeeseen työntekijän kuoleman perusteella on saatu, kuten palkansaajan ennen kuolemaansa saavuttamat oikeudet, Saksassa ennen 1.1.1986 kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen nojalla eikä yksinomaan Saksan lainsäädännön nojalla. Saksan hallituksen yhteisöjen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen antaman vastauksen mukaan kyseessä olevan orvoneläkkeen suorittaminen on jatkunut senkin jälkeen kun Espanjan kuningaskunta liittyi Euroopan yhteisöihin ja asetuksen voimaantulon jälkeen sillä perusteella, että kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen nojalla myönnetyt etuudet olivat asetuksessa säädettyjä etuuksia edullisemmat edunsaajan kannalta.

27 Todettakoon tässä yhteydessä, että asetuksen 6 artiklan mukaan asetuksella korvataan sen henkilöllisellä ja aineellisella soveltamisalalla tietyin varauksin kaikki sosiaaliturvasopimukset, jotka sitovat kahta tai useampaa jäsenvaltiota.

28 Neljännessä nyt esillä olevista asioista orvoneläkeoikeus on siis pysytetty voimassa Saksassa asiassa C-227/89, Rönfeldt, 7.2.1991 annetun tuomion 29 kohdassa (Kok. 1991, s. I-323, Kok. Ep. XI, s. I-19) ja edellä mainitussa asiassa Gómez Rodríguez annetun tuomion 38—45 kohdassa vahvistetun periaatteen mukaisesti, eli sitä periaatetta noudattaen, jonka mukaan sosiaaliturvasopimuksen perusteella saatua edunsaajan kannalta edullisempaa etuutta ei menetetä asetuksen voimaantulon vuoksi.

29 Kyseessä olevalla jäsenvaltion kansalaisella on siis saavutettu oikeus siihen, että sopimusta sovelletaan edelleen asetuksen voimaantulon jälkeenkin (ks. asia C-277/99, Kaske, tuomio 5.2.2002, Kok. 2002, s. I-1261, 26 kohta).

30 Toisin sanoen, jos sosiaaliturvaedun osalta jäsenvaltion kansalaiseen voidaan soveltaa kahden jäsenvaltion välillä tehtyä sopimusta ja jos tämä sopimus on tämän henkilön kannalta edullisempi kuin yhteisön asetus, josta on tullut häneen nähden sovellettavaa oikeutta jälkikäteen, oikeus, jonka tämä henkilö voi saada kyseisen sopimuksen perusteella, on hänen kannaltaan lopullisesti saavutettu. Tietyn etuuden osalta on siten todettava, että silloin kun ne vakuutus- tai työskentelykaudet, joihin asianomaisen oikeudet perustuvat, ovat täyttyneet ainakin osittain aikana, jolloin voitiin soveltaa ainoastaan kahdenvälistä sosiaaliturvasopimusta, hänen kokonaistilannettaan on arvioitava tämän sopimuksen määräysten kannalta, jos sopimus on hänelle edullinen (em. asia Kaske, tuomion 31 ja 32 kohta).

31 Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, onko asianomaisella henkilöllä sosiaaliturvasopimuksen perusteella saavutettu oikeus hänelle edullisempaan etuuteen. Jos on, oikeus on rinnastettava sellaiseen etuuteen, jota koskeva oikeus on saatu yksinomaan sen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, jossa hakemus on tehty, kuten edellä mainitussa asiassa Rönfeldt annetun tuomion 27 kohdassa todetaan.

32 Esitettyihin kysymyksiin on siis vastattava, että asetuksen 77 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa on tulkittava yhdessä asetuksen 79 artiklan 1 kohdan kanssa siten, että muun jäsenvaltion kuin sen valtion toimivaltainen laitos, jossa vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeensaaja tai kuolleen työntekijän orvot asuvat, ei ole velvollinen myöntämään asianomaisille henkilöille etuuksia näiden huollettavana olevista lapsista tai orvoista silloin kun sen jäsenvaltion, jossa nämä asuvat, lainsäädännön mukaiset edellytykset tällaisten etuuksien saamiselle eivät täyty tai eivät enää täyty ja kun eläkkeensaajan tai kuolleen työntekijän orvon oikeutta etuuteen ei ole saatu toisessa jäsenvaltiossa yksinomaan tämän toisen jäsenvaltion lainsäädännön perusteella. Tällaisessa tilanteessa muun jäsenvaltion kuin asuinvaltion toimivaltaista laitosta voidaan kuitenkin pitää velvollisena myöntämään kyseessä olevat etuudet näiden kahden jäsenvaltion välillä tehdyn kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen nojalla, joka on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä ennen asetuksen voimaantuloa, silloin kun asianomaisilla henkilöillä on saavutettu oikeus siihen, että mainittua sopimusta sovelletaan edelleen asetuksen voimaantulon jälkeen.

Oikeudenkäyntikulut

33 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan ja Espanjan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Sozialgericht Nürnbergin 22.11.1999 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on neuvoston 2.6.1983 antamalla asetuksella N:o 2001/83 muutettuna ja ajan tasalle saatettuna, 77 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa on tulkittava yhdessä asetuksen 79 artiklan 1 kohdan kanssa siten, että muun jäsenvaltion kuin sen valtion toimivaltainen laitos, jossa vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeensaaja tai kuolleen työntekijän orvot asuvat, ei ole velvollinen myöntämään asianomaisille henkilöille etuuksia näiden huollettavana olevista lapsista tai orvoista silloin kun sen jäsenvaltion,

jossa nämä asuvat, lainsäädännön mukaiset edellytykset tällaisten etuuksien saamiselle eivät täyty tai eivät enää täyty ja kun eläkkeensaajan tai kuolleen työntekijän orvon oikeutta etuuteen ei ole saatu toisessa jäsenvaltiossa yksinomaan tämän toisen jäsenvaltion lainsäädännön perusteella. Tällaisessa tilanteessa muun jäsenvaltion kuin asuinvaltion toimivaltaista laitosta voidaan kuitenkin pitää velvollisena myöntämään kyseessä olevat etuudet näiden kahden jäsenvaltion välillä tehdyn kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen nojalla, joka on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä ennen asetuksen voimaantuloa, silloin kun asianomaisilla henkilöillä on saavutettu oikeus siihen, että mainittua sopimusta sovelletaan edelleen asetuksen voimaantulon jälkeen.

Macken Gulmann Schintgen

Skouris Cunha Rodrigues

Julistettiin Luxemburgissa 24 päivänä syyskuuta 2002.

R. Grass F. Macken

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja